

EMANETE RİAYET*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler! Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi, ihsânı, ikrâmı, her güzel şey sizin üzerinize olsun... Cenâb-ı Hak güzelliklere erdirsin... Dünyada, ahirette aziz ve bahtiyar eylesin, sevdiklerinizle beraber mutlu olun...

a.Allah ve Rasûlü'nün Sevdiği Ameller

Peygamber SAS Efendimiz'den üç tane hadis-i şerif nakletmek istiyorum bu sohbetimde. Birinci hadis-i şerif Taberânî'den rivayet olunmuş, şöyle:¹

إِنْ أَحْبَبْتُمْ أَنْ يُحِبَّكُمْ اللَّهُ وَرَسُولُهُ فَأَدُّوا إِذَا
اَتُّمِنْتُمْ وَأَصْدِقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ وَأَحْسِنُوا جَوَارَ
مَنْ جَاوَرَكُمْ

(طب . عن عبد الرحمن بن أبي قراد السلمى)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.320, no:6517; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.1231; İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, c.VII, s.331; İbn-i Amr eş-Şeybânî, *el-Âhad ve'l- Mesânî*, c.III, s.81, no:1397; Abdurrahman ibn-i Ebî Karad es-Sülemî RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.IV, s.257, no:6705; *Kenzü'l-Ummâl*, c.XV, s.1259, no:43278; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.VI, s.429, no:5476.

RE. 150/9 (*In ahbebtüm en yuhibbekümu'llàhu ve rasûlühû, feeddû ize'tümintüm, ve asdikù izâ haddestüm, ve ahsinû civâra men câveraküm.*)

Bu bir öğüt bizlere Peygamber-i Zîşânımız SAS Efendimiz'den.

Buyuruyor ki Peygamber Efendimiz:

(*In ahbebtüm*) *In* edât-ı şart. “Eğer seviyorsanız, severseniz; (*en yuhibbekümu'llàhu ve rasûlühû*) Allah ve Rasûlü'nün sizi sevmesini isterseniz, içinizde böyle bir arzu bulunuyorsa; (*feeddû ize'tümintüm*) size bir şey emanet olduğu zaman, emaneti yerli yerine teslim ediniz, veriniz, ödeyiniz; üstüne yatmayınız, iç etmeyiniz, cebinize atmayınız, hak yemeyiniz, emanete hıyanet etmeyiniz!” Bu bir.

Emanet, emaneti yerli yerine vermek, çok çok şeylere şâmindir, çok anlamlara doğru gider. Bir kere can bize bir emanettir, vücut bize bir emanettir, onu iyi kullanmak gerekir. Çoluk çocuk bize bir emanettir. Eşimiz, ailemiz, onun annesi babası tarafından bize verilmiş emanettir. Bir arkadaşın getirip de, “Şunu muhafaza ediver!” diye verdiği para, pul emanettir.

Bir iş adamının, “Şu kasanın başına geç, aman burada çalma çırpma olmasın, benim namıma burayı sen idare et!” filân diye söylemesi bir emanettir. *Emanet*; bir kimseye güvenip onun sorumluluğuna, onun hıfz ü himâyesine, korumasına bir şeyi vermek demek.

Allah'ın (CC) ahkâmı, emirleri yasakları da bir emanettir. Şeriatın₂ kanunları, hükümleri,

emirleri, yasakları; onlar da bir emanettir. Allah onları uygulayalım diye bize vermiş. Zâyi olunmasın, emanet yerine getirilsin, ihmal olunmasın, çiğnenmesin diye; o da emanettir.

İyi bir mü'min dürüst olur. Dürüst bir insan, bütün bu emanet konularına riayet eder. Kendisine teslim edilen emanetin sahibine verilmesini, zayiata uğratılmamasını, gasb edilmemesini sağlar. Bu büyük bir ahlâk kuralı, çok önemli...

Can da emanettir. Can emanet olduğu için, kişi canına kıyamaz. Çünkü Allah ona o emaneti vermiş. Beden de bir emanet, onu kötü kullanamaz; çünkü hayatı boyunca bu bedeni kullanacak, ondan sonra ahirete göçecek.

Bu emin olmak, emanete riayet etmek; bize tüm vazifeleri hatırlatan, çok özlü bir öğüt olarak görünüyor. Zâten, Peygamber-i Zîşânımız SAS Hazretleri buyurmuş ki:²

² Müslim, *Sahîh*, c.I, s.371, no:523; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.123, no:1553; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.411, no:9326; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VI, s.87, no:2313; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.377, no:6491; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.303, no:31644; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IX, s.5, no:17496; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.123, no:4334; Ebû Avâne, *Müsned*, c.I, s.330, no:1169; Ebû Hüreyre RA'dan.

Dâra Kutnî, *Sünen*, c.IV, s.144, no:8, Abdullah ibn-i Abbas RA'dan. Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.251, no:656, Hz. Ali RA'dan.

Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.VI, s.112, no:10163; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.160, no:1436; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.IV, s.8; Hz. Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.112, no:44087; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.V, s.70, no:3758.

أُعْطِيَتْ جَوَامِعَ الْكَلِمِ

م.ت.حم.حب.ع.ش.ق.عن أبي هريرة؛ قط. عن ابن عباس؛ البزار عن علي؛ عب.هب.عن عمر

(U'tîtü cevâmia'l-kelim) “Çok özlü, çok derin anlamlı sözler söylemek bana ihsân olundu, Cenâb-ı Hak tarafından.” Bu öyle bir özlü söz... Tüm vazifelerimizi bize hatırlatıyor, aklımıza getirtiyor. Bu sözler yazılsa, duvara asılsa, her zaman gözümüzün önünde, aklımızda dursa, her hareketimizi bu nasihata uygun yapsak keşke...

Meselâ orduda, ben askerlik yaptığım zamandan hatırlarım; nöbetçi olduğum gece ödüm patlardı benim, son derece korkardım. Çünkü, bir yerdeki bir topun bir vidası kaybolursa, nöbetçi sorumlu olur, o mahkemeye çıkar:

“—Niye sen buna iyi bakmadın?” diye sorulur.

Allah saklasın, hiç yapmadığın bir şeyden dolayı başın ağrır. Askerin ihmali olur, başkasının ihmâli olur, yaptığı bir suçu başkasına atmak için hazırlanmış bir tezgâh olabilir. Çok önemli... O zavallı erler, vatanın evlâtları subaylara emanettir. Onları korumak kollamak komutanın vazifesidir. Vatan orduya emanettir, korunacak, vazife... Böldürülmeyecek veya millî menfaatler satılmayacak, çiğnetilmeyecek.

Her bakanın bakanlığı, sorumluluğu altındaki işler, o bakana emanettir, Allah ondan mutlaka sorar. Eğer bir haksızlık yapılmışsa, hazine zarara uğratılmışsa; birileri, torpilli kimseler,

ucuz ucuz milletin malını kapatmışsa; bunlar hep işte emanet edilen kimselerin vazifelerini yapmamasından... Ahirette sorgu sual olunacak ve hüküm giyilecek, ceza yenilecek şeylerdir.

O kadar geniş yâni, herkese görevini hatırlatıyor. “Görevini iyi yap, dürüst ol!” demek.

(*Ve asdikù izâ haddestüm*) “Ey mü’minler, eğer Allah’ın peygamberlerinin sizi sevmesini istiyorsanız, –hem bizim Peygamberimiz sevecek, hem de öteki peygamberler hepsi birden sevecekler, ne kadar güzel– konuştuğunuz zaman, doğru söz söyleyiniz!”

Yalan yanlış, eğri büğrü, aldatmaca, dalavere, yutturmaca, kandırmaca, lafı kıvırtmaca, lastikli konuşmaca; öyle yok! Dosdoğru konuşacak, hakkı söyleyecek; şahitlik yapması gerekiyorsa, gidecek, mahkemede dürüst şahitlik yapacak... Herkese karşı hakkı söyleyecek, haksız söz söylemeyecek, yağcılık yapmayacak, dalkavukluk yapmayacak... Bunların hepsi çok mühim şeyler.

(*Ve ahsinû civâra men câveraküm*) “Size komşu olan, çevrenizde bulunan komşulara da, komşuluk hukukuna riayet edip, iyi davranın! Size komşuluk edenlere, komşuluğun hakkını iyi verin!”

Bu komşuluk evinizin, arsanızın bitişik olduğu komşular mânâsına gelebilir. Bir zaman sizin yanınıza gelip de size mücâvir olmuş olan, sizinle bulunmuş olan kimselere de gider bu mânâ...

Demek ki, bizimle münasebeti olan, yakınımızda bulunan kimselere iyi davranacağız. Ya mekân olarak evi, ikâmeti, dairesi, apartmanı bize yakın mânâsına; ya da, bir ara bizim yanımıza gelmiş, bizimle bulunmuş olan kimseye iyi davranacağız.

İyi davranmak, yâni ihsân; bir şeyi güzel yapmak, iyi yapmak... Söz güzel söylenecek, muamele güzel yapılacaktır, iyi muamele yapılacaktır... Hak söylenecek, doğru işaret edilecek, yanlışlık ikaz edilecek... Nasihat edilecek... vs.

Bunların hepsi iyi müslümanın, şuurlu müslümanın toplumdaki yerinde, özerine düşen görevleri bilen müslümanın yapması gereken şeyler. Böyle yaparsa, Allah ve rasûlleri, peygamberleri o kimseyi sever.

Biz de öyle yapmağa çalışalım! Zor değil... Emanetin her çeşidine riayet etmek, hıyanet etmemek...

Konuştuğu zaman dosdoğru konuşmak, yalan söylememek... Birisiyle ilişkisi, münâsebeti, komşuluğu, beraberliği olduğu zaman ona iyi davranmak, kötü davranmamak... Bu üç şey, iyi bir müslümanın güzel ahlâklılığının tezahürleridir. Böyle yapmağa çok dikkat edelim!..

b.Sadakanın En Sevaplısı

İkinci hadis-i şerif. Peygamber Efendimiz bir soru üzerine buyurmuş ki:³

أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَاحِبُ شَيْءٍ تَخْشَى الْفَقْرَ
وَتَأْمُلُ الْبَقَاءَ وَلَا تُمَهِّلُ حَتَّى إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ
قُلْتَ لِفُلَانٍ كَذَا وَلِفُلَانٍ كَذَا أَلَا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ
عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ
الصَّدَقَةِ أَكْبَرُ أَجْرًا قَالَ فَذَكَرَهُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

RE. 150/10 (*En tesaddaka ve ente sahîhun, şahîhun tahşe'l- fakra ve te'milü'l-bekà', ve lâ tümhil hattâ izâ belegati'l-hulkùm, kulte: Li-fülânin kezâ, ve li-fülânin kezâ! Elâ, ve kad kâne li- fülân.*)

³ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.515, *Zekât* 30/10, no:1353; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.716, no:1032; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.126, no:2865; Neseî, *Sünen*, c.VI, s.237, no: 3611; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.903, no:2706; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.250, no:7401; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.IV, s.103, no:2454; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VII, s.125, no:3335; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.272, no:778; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.X, s.464, no:6080; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.255, no:3469; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.189, no:7621; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.99, no:6438; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.214, no:170; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.VII, s.254; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.IV, s.17; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LX, s.322; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.626, no:16279; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.VI, s.440, no:5507.

Bu hadis-i şerif, kitabı sağlam, rivayeti titiz, mübarek, İmam Ahmed ibn-i Hanbel Hazretleri'nin, İmam Müslim'in, İmam Buhârî'nin, İmam Ebû Dâvud'un, İmam Neseî'nin kitaplarında olan bir hadis-i şerif. Ebû Hüreyre RA'dan, Peygamber Efendimiz'in böyle buyurduğu rivayet edilmiş.

Bu hadis-i şerifi niye buyurmuş Peygamber Efendimiz?.. (*Inne racülen kâle*) Bir adam Peygamber Efendimiz'e hitâben, soru sorarak dedi ki:

(*Yâ rasûla'llah, eyyü's-sadakati a'zamü ecran*) “Yâ Rasûlallah, sadakanın hangisi, sevap bakımından daha büyüktür? Paramızla sadaka veriyoruz, hayır yapıyoruz. Bu yaptığımız hayırların, sadakaların en hayırlısı hangi türde olanıdır? Ne yaparsak çok sevap kazanırız?” diye bir soru sormuş Peygamber Efendimiz'e.

Onun üzerine Peygamber Efendimiz, bu sorunun cevabı olarak buyurmuş ki:

(*En tesaddaka*) “Senin sadakayı vermendir, mal veya para olarak hayrını yapmandır; ne durumda iken: (*Ve ente sahîhun, şahîhun*) Sen sıhhatli iken, cimri iken; yâni malını seviyorken, parayı seviyorken, içinde cimrilik duyguları varken tasadduk etmen sevaplıdır.”

(*Tahşel-fakra*) “Fakir olmaktan korkarken...” Cimrilik neden olur?.. “Aman ben bunu verirsem, bana bir şey kalmaz, fakir düşerim; çoluk çocuğum ne yiyecek, ne içecek? Vermeyeyim en iyisi, hayır yapmayayım!” diye düşünmekten olur.

(*Ve te'milü'l-bekà'*) “Daha çok yıllar yaşarım ben, bu parayı harcamayayım, neme lâzım, biraz yanımda dursun!” diye, uzun zaman yaşayacağını umuyorken; bundan dolayı malı sevip de, cimrilik duygusu içinde, “Aman ben bunu koruyayım, saklayayım, harcamayayım, elimden çıkarmayayım!” diye düşündüğün ve sağlıklı olduğun zamanda; yâni dinçsin, geziyorsun, tozuyorsun, ölüm aklına gelmiyor veyahut, “Daha ölmem, daha vakit var, sıhhatliyim!” dediğin zamanda tasadduk etmendir.

Necip Fâzıl'ın şiirinde, bir hasta gencin duygularını anlatan mısralarında:⁴

*Gencim, ölmem, arzular kanımda bir
çağlayan, Şırıl şırıl, şırıl şırıl...*

⁴ Şiirin tamamı şöyle: SAYIKLAMA

Kedim, ayakucuma büzülmüş, uyumakta;

İplik iplik sarıyor sükütu bir yumakta,

Hırıl hırıl, hırıl hırıl...

Bir göz gibi süzüyor beni camlardan gece,

Dönüyor etrafımda bir sürü kambur cüce,

Fırıl fırıl, fırıl fırıl...

Söndürün lâmbaları, uzaklara gideyim;

Nurdan bir şehir gibi ruhumu seyredeyim,

Pırıl pırıl, pırıl pırıl...

Sussun, sussun, uzakta ölümüne ağlayan;

Gencim, ölmem, arzular kanımda bir çağlayan,

Şırıl şırıl, şırıl şırıl...

Ne olurdu, bir kadın, elleri avucumda,

Bahsetse yaşamının tadından başucumda,

Mırıl mırıl, mırıl mırıl...

Çok güzeldir rahmetlinin o şiiri... Yâni, “Gençim, ölmem, daha yaşamalayım, yaşayacağım, inşâallah yaşarım! Ay ölümden korkuyorum, istemiyorum.” dediği zaman tasadduk etmesidir.

Bu sıfatları Efendimiz neden söylüyor?.. İnsan öleceğine yakın, “Artık nasıl olsa yaşamayacağım, nasıl olsa bu mal bana fayda etmeyecek! En iyisi biraz sarf edeyim de, ahiret sevabı kazanayım!” diye, o zaman vermek ister.

Meselâ, doktorlar dediler ki:

“—Üç aylık ömrün kaldı!”

O zaman, malını hangi sevaplı yere vereceğini düşünmeye başlar. Amansız bir hastalığa düştü, öleceğini düşünüyor, o zaman tasadduk etmeyi düşünür, hayır yapmayı düşünür.

Halbuki öyle olmayacak, daha sıhhatli iken, parayı seviyorken ayırıp verecek. Ciğerinden parça kopuyormuş gibi... Olsun, Allah rızası için. Çünkü ibadetin sevabının çok olanı, zahmeti çok olanıdır. Vermekte zahmet çekiyor, zorluk çekiyor, canından bir parça, mal canın yongası... *Yonga* ne demek, parça demek... Mal canın yongası olduğundan, bir parçasını vermek, canından bir parça vermek gibi zor geliyor.

Ama verecek. Çünkü İslâmî hizmetler, hayırlar, fakirlerin mutluluğu, insanların kardeşliği, hep para vermeye, cömertliğe bağlı...

(*Ve lâ tühmil*) *Tühmil*, mühlet vermek, geciktirmek demek. (*Tühmil* de, ihmal etmek, önemsememek, geçiştirmek mânâsına geliyor.) “Mühlet verme, hayrını geciktirme! ‘On sene sonra yaparım, yirmi sene sonra yaparım, çoluk çocuğu evlendireyim, ondan sonra yaparım!..’ Öyle deme! (*Ve lâ tühmil hattâ izâ belegati’l-hulkùm*) Canın boğazına gelinceye kadar geciktirme bu hayırları yapmanı!..”

Tam hırıl hırıl, zor nefes alıyor, ölmek üzere, artık doktorlar başında... Söylüyorlar, “Artık ümit yok, elimizden gelen her şeyi yaptık, Allah bilir!” diyorlar. “Tabii, çıkmadık canda ümit vardır.” diyorlar. Halbuki gidici hasta...

Hà, can boğaza dayandığı zaman; *hulkum*, boğaz demek Arapça’da... Can hulkuma dayanana kadar tehir etme yapacağın hayrı... Geciktirme öyle! (*Kulte*) “O zaman dersin ki: (*Li-fülânin kezâ, ve li-fülânin kezâ*) ‘Falancaya benim malımdan şu kadar miktar ayırın da verin! Falanca akrabaya da bu kadar verin, şu oğluma da şu kadar verin!’ (*Elâ, ve kad kâne li-fülân.*) Sen desen de, demesen de zaten o para, o mal onlara gidecek, onların oldu zâten, onların olmak üzere.”

Son nefesini verdiği zaman, mal seni bırakacak. Son nefesine kadar senin mülkiyetinde, ondan sonra mal zâten mirasçılarının. Senin vasiyetini bile bir miktarını yapman lâzım! Üçte bir kadarını yapması iyi olur denmiş. Mirasçılar bu vasiyeti tutsun demişler.

Ama bazıları da, “Benim ihtiyacım var, vermem oraya!” diyor. Hattâ öyleleri var ki, bizim vakfımıza eğitim için, hayır hasenat için birisi mal bırakmış, vefat etmiş. Allah rahmet eylesin, Allah kabul etsin, nur içinde yatsın... Ondan sonra vefat edince, mirasçıları, sağlığında verdiği için bile mahkemeye müracaat ediyorlar, diyorlar ki:

“—Bunu geri verin!”

Halbuki adamcağız sağlığında düşündü, taşındı, verdi hayır olsun diye. Öldükten sonra almağa kalkışıyor mirasçıları...

Bir kardeşimiz vardı, Allah rahmet eylesin... Her türlü tedbiri almış, avukatlarıyla konuşmuş, mallarının bir kısmını kendi hâl-i hayatında, rızasıyla hanımına ayırmış. Ondan sonra bize de getirdi, hayrat olarak vakfımıza verdi. Allah razı olsun çok iyi bir insandı. Babası da çok iyi bir insandı. İyi bir aileden tertemiz bir insandı, çocukları yoktu.

Vasiyetnamede, “Ben hanımına haklarını ayırdım verdim, bu hayır buraya verilecek. Ondan sonra hak iddia edemez.” diye de tedbir almış rahmetli. Hanımı ondan sonra, malı geri almak için bizim vakfımızı dava etti.

Tabi bunlar da çok ayıp oluyor, günah oluyor. Hem vefat etmiş kimseye saygısızlık ruhunu muazzep ediyor, hem de Allah sevmez. Çünkü sağlığında malın tasarrufu sahibinindir. Onun tasarrufunu sonradan iptal etmek, hayrını engellemek, ahlâkî bir şey olmuyor.

Ama yapıyorlar. Çünkü mal sevgisi, dünyalık, insana ahireti unutturuyor bu devirde... Her devirde belki böyle olanları olmuştur. Ahireti düşünen az, imanı zayıf, “Ben dünyada bu parayı alayım da, ne olursa olsun!” diyor Kimisi de diyor ki:

“—Ben bu dünyada yapayım da, Allah beni cehenneme atsın!” diyor.

Çünkü cehenneme inanmıyor, ahirette o azabı göreceğinin acısını şimdiden hissetmiyor. Cehennemi küçümsüyor, belki de inanmıyor.

“—Tamam, ben bunu yapayım da, sen yemezsen haramı getir, ben yiyeyim!” diyor, bir de alay ediyor.

O da daha fenâ...

Demek ki sevgili kardeşlerim, insan dinçken, gençken, malı severken, fakirlikten korkarken, daha çok yaşayayım derken tasadduk ederse, hayrını yaparsa daha güzel olur. Böyle tavsiye ediyor Peygamber Efendimiz. Son deme bırakmamayı tenbih ediyor.

Ben bizim ihvanımızdan, kardeşlerimizden, hacı teyzelerden, hacı amcalardan bazı kimseler bilirim. Ben darıldım, şahsen kırıldım onlara... Vakfımızın bu kadar müesseseleri var, hayırlı hizmetler yapıyor, bu kadar öğrenciye bakıyor, şu kadar hayırlar yapıyorken, vakfımıza destek olmuyorlar, bağışta bulunmuyorlar.

Sağlığında şöyle de diyebilir:

“—Ben ölünceye kadar bu malım benim tasarrufumda kalsın, vefat edince falancaya verdim.” diye tapuya yazılabiliyor.

Sağlığında kullansın. Ondan sonra olmadık insanların eline geçiyor mallar, artık sahibinin dediğini de dinlemiyorlar. Vefat edecek kimsenin başına şahin gibi, akbaba gibi toplanmış, malını yemeye niyetlenmiş kimseler oluyor. Hayırsız, hayattayken hiç yanına gelip yardımcı olmamış insanlar, mirasını paylaşmak için canavar gibi geliyor. Orada gözünü açıyor, hayrını yaptırtmıyor.

O zamana bırakmamak lâzım! İnsan hayatındayken hayrını yapmalı; ama eğer kendisinin de bir sıkıntısı olacağını düşünüyorsa:

“—Ben hal-i hayatımda bunu kullanacağım, öldükten sonra bu falancanıdır.” diye bağış yapabilir.

O zaman kıymeti var. Sıhhatli iken, malı severken, cimrilik duyguları içinde varken, fakirlikten korkar durumda iken, yaşayacağını ümid ediyorken vermesi güzel... Öleceğini hissettiği zaman vermesi, gecikmiş bir şey oluyor. En son anda, tam yatağa

yatmışken, “Şuna verin, buna verin!” dese, dinlemez millet, itiraz eder. Yazılı değil, bir şey değil, avukatlar itiraz eder, geçersiz olur.

Allah hayr ü hasenâtımızı Cenâb-ı Hakk’ın kabul edeceği bir şekilde, güzel bir tarzda yapmayı nasîb eylesin...

c. Lânet Etmenin Zararı

Bir hadis-i şerif daha okumayı düşünüyorum. Ebû Mûsa RA Hazretleri'nden —el-Eş'arî olmalı; sadece isim var, nisbesi yok— Taberânî'nin kaydettiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz şöyle buyurmuş:⁵

إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ لَا تَلْعَنَ شَيْئًا فافْعَلْ فَإِنَّ اللَّعْنَةَ
إِذَا خَرَجْتَ مِنْ صَاحِبِهَا فَكَانَ الْمَلْعُونُ لَهَا أَهْلًا
أَصَابَتْهُ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا أَهْلًا فَكَانَ اللَّعَّانُ لَهَا
أَهْلًا رَجَعَتْ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا أَهْلًا أَصَابَتْ
يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا أَوْ مَجُوسِيًّا فَإِنْ اسْتَطَعْتَ
أَنْ لَا تَلْعَنَ شَيْئًا أَبَدًا فافْعَلْ

(طب. عن أبي موسى)

RE. 150/8 (*İni'steta'te en lâ tel'ane şey'en fe'f'al! Feinne'l-la'nete izâ haracet min sâhibihâ, fekâne'l-mel'unü lehâ ehlen esâbethü, fein lem yekün lehâ ehlen, fekâne'l-le'ànü lehâ ehlen raceat aleyhi, ve in lem yekün lehâ ehlen, esâbet yehûdiyyen, ev nasrâniyyen, ev mecûsiyyâ. Feini'steta'te en lâ tel'ane şey'en ebeden, fef'al!*)

⁵ Taberânî, *Dua*, c.I, s.575, no:2083; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *es-Samt*, c.I, s.2, no:380, Ebû Mûsâ el-Eş'arî RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.VIII, s.143, no:13020; *Kenzü'l-Ummâl*, c.III, s.1117, no:8192; *Câmiü'l-Fihâdis*, c.VI, s.433, no:5487.

Bu da bir lânet sözü söylememek, lânet etmemekle ilgili tavsiyesi Peygamber SAS Efendimiz'in. Buyuruyor ki Efendimiz:

(İnisteta'te en lâ tel'ane şey'en) “Hiç bir şeye lânet etmemeye gücün yeterse, hiç bir şeye lânet etme!” Yâni şey diyor, kimse demiyor. Kimseye de lânet edebilir, eşyaya da lânet edebilir.

“—Allah kahretsin... Allah yere batırsın...” bilmem ne.

Neler söylerler bu lânet bâbından, beddua bâbından, çok laflar bilir bazı insanlar; kırk tanesini peş peşe sıralar ve ağzından sanki ateş, zehir çıkıyor gibi olur.

Efendimiz, insan demiyor, *şey'en* diyor; yâni sadece insana değil, hayvana değil, hiç bir şeye lânet etme diyor. At tökezler, hayvana lânet eder. Öküz yavaş gider, köylü öküze lânet eder. Karısı biraz gecikecek olur, karısına lânet eder. Çocuğu bir şeyi kırar, ona lânet eder. Komşusu bir şey yapar, ona lânet eder...

“—Gözün çıksın, gözün önüne aksın, canın çıksın!.. Allah kahreylesin!..” vs.

Bir sürü beddua, bir sürü lânet; böyle söylerler. Bunlar tabii kötü alışkanlıklar, iyi değil.

“Hiç bir şeye lânet etmemeye gücün yeterse, hiç bir şeye lânet etme! Bunu yapabilirsen, hiç bir şeye lânet etmemek çok güzel!.. (*Fef'al*) Böyle yap; yâni lânet etme, hiç lâneti kullanma, bedduayı yapma!..”

İzâh ediyor Efendimiz, yâni nasihatının sebebini de söylüyor.

Neden lânet etmeyecek insan:

(*Feinne'l-la'nete izâ haracet min sâhibihâ*)
“Lânet, lânet edenin ağzından çıktığı zaman, (*fekâne'l-mel'unü lehâ ehlen*) ve kendisine lânet edilen de o lânete müstehak ise, lâyık ise, o durum ona uygunsu; (*esâbethü*) lânet ona isabet eder.” “Allah kahretsin!” dediyse, kahrolur. “Canın çıksın!” dediyse, canı çıkar... Anında, veyahut ne kadar zamanda gidecekse, Allah'ın takdir ettiği bir zamanda, lânet onu bulur ve mahveder. Ehliyse, yâni lânete müstehak olmuşsa, hakîkaten o lâneti hak etmişse, kaçınmışsa, o zaman ona gider.

(*Fein lem yekün lehâ ehlen*) Bu lânete müstahak bir insan değil, mâsum bir insan ama ötekisinin ağzı bozuk, buna lânet etti. Sinirli, asabî, bastı lâneti, bedduâyı... O zaman ne olur? “Bu lânete müstehak değilse, temizse; (*fekâne'l-le'ànü lehâ ehlen*) aksine lâneti eden berbat bir insansa, lânete o lâyıkça; bu sefer lânet döner, (*raceat aleyhi*) lânet eden kimseye çarpar, onu mahveder.”

Bak işte, lânet eden bu sefer lânetine kendisi uğrar. Allah onu kahreder, Allah onu mahveder, Allah onun canını çıkartır, Allah onun gözünü kör eder... vs. Lânet nasıl olmuşsa.

Demek ki, karşı taraf mâsumken lânet etmişse, bu sefer dönüp kendisine gelir. *Bumerang* diye

bir aletleri var bu Avustralya yerlilerinin; L harfi gibi, biraz daha açık, yassı, pervane kanadı gibi tahta. Bir ustalıkla savuruyor, atıyor, havada döne döne gidiyor. Karşıdaki avlayacağı hayvana vuruyor, onu deviriyor. Ondan sonra dönüp atıldığı yere geliyor. Nasıl yapılmışsa...

Burada onu atma oyunları da yapıyorlar. Hakîkaten oluyor. Akıl almaz gibi bir şey. İnsan aklından, “Olur mu, olmaz mı?” diye hayal edip, düşündüğü zaman, “Olmaz böyle şey!” sanar. Ama attığı şey, havada dönüp dolaşıp, kendisine geliyor.

Lânet de demek ki böyle. Lâneti yapan kimse kötüyse, lânete kendisi müstehaksa, lânet edilen de iyiye; o zaman kötüye gelir, onu mahveder.

(*Ve in lem yekün lehâ ehlen*) “Lâneti söyleyen de iyi insansa, ona da yakışmıyorsa, o zaman ona da dokunmaz. Kime gider?.. (*Esâbet yehûdiyyen ev nasrâniyyen ev mecûsiyyen*) Ya bir yahudiye, ya bir nasrâniye, ya bir mecûsiye isabet eder. Onun için, (*feini'steta'te en lâ tel'ane şey'en*) hiç bir şeye lânet etmemeye gücün yetiyorsa, hiç lâneti kullanmamaya, ağzından lânet çıkmamasına gücün yetiyorsa; (*fe'f'al*) böyle davran, en iyisi bu!” diyor Peygamber SAS Efendimiz. Demek ki, ağzımız böyle bedduâya alışmayacak.

Lânete bazen de, harf değişikliğiyle *nâlet* derler köylerde. Anadolu'da bu da vardır. Aslında o lânettir ama, “l” harfi “n” harfi ile

yer değiştirmiştir. Lânet yerine *nâlet* kullanılır. Aslında lânet demek.

Demek ki ağzımızı bozmayacağız, mümkün olduğu kadar bedduâ etmeyeceğiz. Tatlı dilli, güleç yüzlü olacağız, herkesin hayrını isteyeceğiz.

Böyle evliyâullahtan, mübarek insanlardan, çeşitli güzel davranışlar rivayet ediliyor kaynaklarda. Evliyâullahtan birisi, içki içip sokakta, ayyaş, sarhoş, yerlere yıkılan bir takım insanları görmüş. Yanındakiler de demişler ki:

“—Efendim sen duası makbul, mübarek, Allah’ın iyi, sâlih kulusun. şunlara bak, ne kadar günah işliyorlar! Sen bunlara beddua eyle, kahreyle.”

O da el açmış, demiş ki:

“—Yâ Rabbi, sen bunlara hidâyet ihsân eyle, hatalarını anlattır, doğru yola gelmelerini nasib eyle!..” diye dua etmiş.

O sarhoşlara, onun o duası berekâtıyla, Allah bir güzel hal vermiş. Tevbekâr olmuşlar, içkiyi bırakmışlar, doğru yola girmişler.

Çünkü, içki bütün kötülüklerin anasıdır. Mümkünse hiç imâl bile etmemek lâzım! Ama maalesef, içki imâlatı, içki istihlâki, kullanılması çok büyük boyutlarda... Tabii ondan sonra da:

“—Sarhořken araba kullanmasın!” diyoruz.

İçiyor, kullanıyor; Boğaz'da köprüden uçuyor, adam eziyor, kendisi ölüyor, başkalarına zarar veriyor... Veyahut meyhanede kavga çıkartıyor; bıçağı çekiyor, tabancayı çekiyor. Sıradan şu kadar insanı öldürüyor, bu kadarını yaralıyor... Veyahut kendisi sendelerken küt yere düşüyor, başını kaldırıma çarpıyor, beyin kanamasından ölüyor... Veyahut içkiyi çok kaçırıyor, kaçırıyor, bağılıyor, çağırıyor, çatlıyor... Veya karaciğeri siroz oluyor, karaciğer diye bir şey kalmıyor. Perişan, sapsarı beniz; ölüyor.

Zararlı... Zararlı olduğunu doktorlar da söylüyor, kesin ama; zararlı şey hem imâl ediliyor, hem satılıyor, hem reklam ediliyor.

Amerika'da hoşuma gidiyor, güzel şeyler var. Güzel şeylerin güzel olduğunu kabul etmek lâzım! Sigara paketlerinin üzerine, "Bu sağlığa zararlıdır!" diye yazıyı koydurtuyorlar. Böyle aldatmaca olmasın, içen kimse zararlı olduğunu bilsin diye...

Amerika'da bir de, 1930'lu senelerde devlet içkiyi yasaklamış, içmeyi, imâli filan; ama tutturamamış. Çünkü toplum çok alışkın, sürdürmemiş yasağı...

Bizde bir zamanlar, tabii Osmanlı devresinde herhalde, bir ara içki yasaktı. Ama o zaman, yasak da biraz gevşek yasaktı galiba...

Müslümanlara yasak, gayrimüslimlere serbest, onlara bir şey denmiyor. Onun için, müslümanlar da anlaşılan kaçırıyordu gayrimüslimlerin ma-

hallerine; oradaki meyhanelere gidiyorlar, içiyorlardı herhalde. Gazellerden öyle anlaşılıyor:

Ol büt-i tersâ sana, “Mey nûş eder misin?” demiş.

*El-aman ey dil, ne müşkilter sual olmuş sana!*⁶

Meselâ, şairin böyle bir sözü var. Ol *büt-i tersâ*, yâni hristiyan güzeli. Put gibi, tapınılacak gibi, son derece güzel demek istiyor galibâ, o kelimeyi kullanmakla... *Tersâ*, hristiyan demek. Yâni o hristiyan güzeli gelmiş, “İçki içer misiniz?” demiş.

⁶ Nedim’e ait gazelin tamamı şöyle:

*Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş sana;
Mey süzölmüş şîşeden, ruhsar-ı âl olmuş sana!*

*Bûy-i gül takdîr olunmuş, nâzın işlenmiş ucu;
Biri olmuş hoy, birisi dest-mâl olmuş sana!*

*Sihr ü efsûn ile dolmuştur derûnun ey kalem;
Zülfü Hârut’un demek mümkün ki nâl olmuş sana!*

*Şöyle gird olmuş Firengistân, birikmiş bir yere;
Sonra gelmiş gûşe-i ebrûda hâl olmuş sana!*

*Ol büt-i tersâ sana, “Mey nûş eder misin?” demiş;
El-amân ey dil, ne müşkil-ter suâl olmuş sana!*

*Sen ne câmın mestisin, âyâ kimin hayrânısın?
Kendin aldıldın gönül n’oldun ne hal olmuş sana!*

*Leblerin mecrûh olur, dendân-ı sîn-i bûseden;
Lâ’lin öptürmek bu hâletle muhâl olmuş sana!*

*Yok bu şehir içre senin vasfettiğin dilber Nedîm;
Bir perî-sûret görünmüş, bir hayâl olmuş sana!..*

“Eyvah! Sana ne kadar zor soru sormuş.” diyor. Çünkü içerim dese, İslâm’da yasak; içmem dese, nefs-i emmâresi istiyor.

Yâni anlaşıyor ki, gayrimüslim mahallelerine gitmişler, onlarda serbest diye. Aslında tabii yasaksa, zararlıysa, her tarafta yasak olsaydı keşke... Ama tabii içilmiş, alışılmış yaygınlaşmış.

Aslında İslâm’da îmâli bile yasak... Yaygınlaşmış; ondan sonra da toplumda çok yaygın zararları oluyor. Yâni kazaların, hastalıkların, ölümlerin sebepleri yazılsa; ne kadarının içkiden

olduğu anlaşılacak, sayımlarla, istatistik dediğimiz rakamlarla çıkacak ortaya...

Bazıları da diyor ki:

“—Efendim bira hafif filân...”

Ben Gülhâne Askerî Tıp Akademisi’nde bir yüksek rütbeli zâtın, bir büyük konuşma yaptığını ve biranın zararlarıyla ilgili orada bilgi verdiğini hatırlıyorum. İstanbul’da bulunduğum senelerde gazeteler yazmıştı. Zararlı... Keşke zararlı olan şeylerin caydırıcılığı arttırılsa, insanlar alıştırttırılmasa...

Topluma zarar veren şeyler önlenmeli, önlemler alınmalı, caydırılmalı!.. Amerikalıların yaptığı gibi, hiç olmazsa, “Bu zararlıdır!” filân diye yazılmalı! Reklamı yasaklanmalı!..

Amerika güçlü, gözümüzle görüyoruz. Batı batı derken, batının en batısı Amerika... Bunlar bir şey yaptıkları zaman iyi incelerler, öyle yaparlar diye, herkes biliyor. İnada, taassuba lüzum yok; gerçekleri kabul edip, doğruya doğru, eğriye eğri demeli! Doğruyu yapmalı, eğriden kaçınmalı!.. Allah bize o güzel ahlâkı nasîb eylesin...

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû, aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

12. 05. 2000 - AVUSTRALYA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

